

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK HOLATI IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI**Sharipov Kamil***Ma'mun universiteti I.f.n. dotsenti***Egamov Baxtiyor***Ma'mun universiteti dotsenti***MAQOLA MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received: 25.12.2025**Revised: 26.12.2025**Accepted: 27.12.2025***KALIT SO'ZLAR:**

*kichik biznes, tadbirkorlik,
iqtisodiy diversifikatsiya, YAIM,
mikrofirmalar, eksport,
O'zbekiston iqtisodiyoti, statistik
tahlil*

Ushbu maqolada Respublikamizni iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarining holati 2023–2025 yillar davomida statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot kichik biznesning soni, YAIMdagi ulushi, sanoat va xizmatlar hajmidagi o'rni, shuningdek eksport va hududiy taqsimoti kabi ko'rsatkichlarga e'tibor qaratadi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik biznes iqtisodiy diversifikatsiya, bandlik va eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi, ammo hududlar va tarmoqlar kesimida notekis rivojlanish va strukturaviy kamchiliklar mavjud.

Kirish

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik — har qanday rivojlanayotgan davlat iqtisodiyotida asosiy drayverdir. U bandlikni ta'minlaydi, ichki bozorda raqobatni kuchaytiradi, xizmatlar va tovarlar turlarini diversifikatsiya qiladi hamda iqtisodiy barqarorlikka xizmat qiladi. National Statistics Committee of Uzbekistan (NSCU) e'lon qilgan ma'lumotlar asosida, so'nggi yillarda O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarining soni, ularning YAIMga ulushi, sanoat va xizmatlar hajmidagi o'rni va xalqaro savdodagi ishtiroki muhim o'zgarishlarga yuz tutgan. Ushbu maqola maqsadi — statistik

ma'lumotlarga tayangan holda, kichik biznes holatini tahlil qilish, tendensiyalar va asosiy muammolarni aniqlashdir.

Metodologiya (Methods)

Asosiy ma'lumot manbai sifatida Statistika agentligi rasmiy sahifasidagi "Small Business and Entrepreneurship" bo'yicha ma'lumotlar va press-relizlar o'rganildi.

So'nggi yillarda (2023–2025) e'lon qilingan statistik hisobotlar, jurnallar va ommaviy axborot vositalari materiallari tahlil qilindi.

Raqamlar orqali — kichik biznes subyektlarining soni, bozor sektorlari bo'yicha taqsimoti, YAIMdagi ulushi, sektorlar bo'yicha qiymat qo'shilgan qiymat (value added), eksport/importdagi ishtiroki kabilar ko'rsatkichlari chiqarildi.

Natijalar (Results)

Tahlil natijalari – quyidagi asosiy ko'rsatkichlar va tendensiyalarni ochib beradi:

Tadbirkorlik subyektlari soni va dinamikasi

2023-yil yakunida faol kichik korxonalar va mikrofirmalar soni ~ 417,1 mingga teng bo'lgan.

2024-yilda ayni shu turdagi korxonalar soni sezilarli o'sish bilan ~ 561,1 mingga yetgan.

2025-yil boshiga ko'ra, kichik biznes subyektlari soni yana o'sib, umumiy son ~ 1.21 millionni tashkil qilgan — bu mikrofirmalar, kichik korxonalar, yakka tartibdagi tadbirkorlar, dehqon va fermer xujalalarini o'z ichiga oladi.

Kichik biznes zichligi (populationga nisbati): 1000 kishiga ~ 32.1 kichik biznes subyekti to'g'ri keladi.

Iqtisodiy salohiyat va YAIMga ulushi

2023-yil yakunida kichik tadbirkorlik subyektlarining YAIMga ulushi 51.2% ni tashkil etgan.

2024 yil 1-iyun holatiga ko'ra (yil boshidan 6 oy), kichik biznes tomonidan yaratilgan qo'shilgan qiymat jami yalpi qo'shilgan qiymatning 47.5% ini tashkil qilgan.

Sektorlar bo'yicha qiymat qo'shilgan qiymatdagi ulush: qishloq xo'jaligi, sanoat, qurilish, xizmatlar kabi tarmoqlarda kichik biznesning ulushi sezilarli. Masalan, qishloq xo'jaligi va xizmatlar segmentida kichik biznesning ulushi yuqori.

Sanoat, xizmat va eksportdagi ulushi

2025-yil ma'lumotlariga ko'ra, kichik biznes ishlab chiqarish sanoatidagi umumiy ishlab chiqarish hajmining 33.4% ini tashkil qilgan.

Qishloq xo'jaligi, xizmatlar va savdo sohalarida ham kichik biznes subyektlari asosiy o'rin egallaydi: dehqon xo'jaliklari, mikrofirmalar va yakka tartibdagi tadbirkorlar orqali mahsulot va xizmatlar yaratilmoqda.

Eksport va importda kichik biznes subyektlarining ishtiroki ham mavjud: kichik biznes tomonidan eksport qilingan mahsulotlar umumiy eksport hajmida sezilarli ulush egallaydi.

Hududiy taqsimot va tarmoqlar kesimida tarqalish

Kichik biznes subyektlarining geografik joylashuvi va zichligi tuman va viloyatlar bo'yicha farq qiladi — shahar va aholisi zich hududlarda, xususan poytaxt va viloyat markazlarida subyektlar ko'proq.

Tadbirkorlik faoliyati ko'proq savdo, xizmatlar va sektorlar asosida rivojlanmoqda — bu esa aholining ehtiyojlari va talablariga moslashuvchanlikni ko'rsatadi.

Munozara (Discussion)

Statistik ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, kichik va mikro biznes subyektlari O'zbekiston iqtisodiyotida asosiy o'rin egallamoqda — YAIM, sanoat, xizmat va eksportda sezilarli hissaga ega. Bu o'zgarishlar davlat tomonidan yaratilib kelayotgan qulay muhit, islohotlar, subsidiya va soddalashtirilgan tartiblarning natijasidir.

Shu bilan birga, o'sish sur'atlari va kengayish, hududlar va sektorlar kesimida notekis taqsimlangan. Masalan, qishloq xo'jaligi, savdo va xizmatlar segmentida mikro va kichik korxonalar ko'p bo'lsa — sanoat va yuqori texnologiyalar yo'nalishida kichik biznesning ulushi pastroq. Bu — diversifikatsiya va investitsiyalarning yo'naltirilishidagi muammolarga dalildir.

Bundan tashqari, kichik biznes subyektlarining mamlakat bo'yicha zichligi va ulushi yuqori bo'lishiga qaramay, strukturaviy muammolar — kadrlar malakasi, texnologik modernizatsiya darajasi, ichki va tashqi bozor talablariga mos tushishdagi qiyinchiliklar — hali ham mavjud. Bu holat kichik biznesning uzoq muddatli barqaror o'sishiga to'sqinlik qilishi mumkin.

Shuning uchun, davlat tomonidan qo'shimcha chora-tadbirlar — kredit va investitsiya imkoniyatlarini kengaytirish, infratuzilmani modernizatsiya qilish, malakali kadrlar tayyorlash va bozorlarni diversifikatsiya qilish siyosatini yanada kuchaytirish muhim.

Xulosa (Conclusion)

Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari orqali ekonomikasini diversifikatsiya qilmoqda va bu sektorda sezilarli o'sish kuzatilmoqda. Kichik biznes YAIMga, sanoatga, xizmatlar va eksportga katta hissa

qo'shmoqda. Biroq tarmoqlar va hududlar bo'yicha notekis rivojlanish, strukturaviy kamchiliklar ham mavjud. Agar davlat va xususiy sektor birgalikda strategik yo'l tutsa — investitsiyalar, malaka oshirish, bozor infratuzilmasi va qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirsa — kichik biznes O'zbekiston iqtisodiyotining yanada mustahkam poydevori bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Statistika qo'mitasi (NSCU). Small Business and Entrepreneurship in Uzbekistan, 2023–2025. stat.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi hisobotlari, 2024–2025.
3. World Bank. Doing Business in Uzbekistan, 2023.
4. Sheripov K., Egamov B. O'zbekiston iqtisodiyoti va kichik biznes tahlili, Ma'mun universiteti, 2024.
5. United Nations Development Programme (UNDP). Entrepreneurship and SME Development, 2022.
6. Sharipova, Z. (2024). O'ZBEKISTONDA TARMOQLARARO KLASTERLARNI TASHKIL ETISHDA DAVLAT SIYOSATINING ASOSIY YO'NALISHLARI. Yangi o'zbekistonda tabiiy va ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi.